

Zpráva ve věci neposkytování dietní stravy žákům se speciálními stravovacími potřebami

---

Paní A. (dále jen „stěžovatelka“) se na mě obrátila v záležitosti týkající se jejího syna, který trpí celiakií (nesnášenlivostí lepku), a stravování ve škole. Základní škola M., okres Praha-Východ (dále jen „ZŠ M.“), kterou navštěvuje, mu ve školní jídelně neposkytuje odpovídající dietní stravu.

Zákon o veřejném ochránci práv¹ mi svěřil působnost mimo jiné v oblasti práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací.² Námitky stěžovatelky jsem proto posuzovala z pohledu možného porušení antidiskriminačního zákona.³

Zabývala jsem se postupem ředitele ZŠ M. pana Mgr. B. vůči synovi stěžovatelky spočívajícím v neposkytování dietní stravy.

A. Shrnutí závěrů

Antidiskriminační zákon ukládá povinnost nediskriminovat při poskytování služeb mimo jiné z důvodu zdravotního postižení, přičemž za nepřímou diskriminaci se považuje také nepřijetí přiměřených opatření, která směřují k tomu, aby osoby se zdravotním postižením (např. osoby trpící celiakií) mohly využívat služeb určených veřejnosti (např. školního stravování). Pokud poskytovatel služby přiměřené opatření neposkytne z toho důvodu, že by to pro něj představovalo nepřiměřené zatížení, o diskriminaci se nejedná.

ZŠ M. žákům se speciálními stravovacími potřebami dietní stravu neposkytuje. Donášku pokrmů škola umožňuje. Ač okolnosti svědčí spíše ve prospěch syna stěžovatelky, shromážděné podklady neumožňují dojít k jednoznačnému závěru, zda by poskytování dietní stravy přímo ve školní jídelně bylo pro ZŠ M. nepřiměřeným zatížením, a zda tedy škola má či nemá povinnost dietní stravu připravovat. Není proto ani možné říci, zda je jednání školy diskriminační vůči žákům se speciálními stravovacími potřebami.

B. Skutková zjištění

Syn stěžovatelky trpí celiakií. Základní škola M. mu, ani jiným žákům s obdobným problémem, ve školní jídelně neposkytuje odpovídající dietní stravu. Stěžovatelka se ZŠ M. opakovaně jednala a žádala, aby v jídelně poskytovala jejímu synovi bezlepkovou stravu. Škola na přání stěžovatelky nepřistoupila a namítá nemožnost dietní stravu poskytovat z důvodu nedostatečných kapacit.

Ředitel ZŠ M. uvedl, že škola sice provedla rekonstrukci školní jídelny, v rámci které byla navýšena její kapacita. Ředitel zároveň namítá, že kapacita jídelny byla navýšena kvůli nutnosti navýšit počet vařených jídel z důvodu rostoucího počtu žáků a že nebylo možné

---

1 Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

2 Ustanovení § 1 odst. 5 ve spojení s ustanovením § 21b zákona o veřejném ochránci práv.

3 Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů.

prostory školní jídelny rozšířit tak, aby vznikl prostor pro oddělené skladování a přípravu bezlepkové stravy.

Škola umožňuje donášku a ohřev žáky donesené stravy. Ředitel uvádí, že ohledně dietního stravování postupuje ve shodě se zřizovatelem. Na webových stránkách škola uvádí, že kapacita školy je 465 žáků a kapacita školní jídelny je 600 jídel.⁴

C. Právní hodnocení

Shromážděné podklady mi neumožňují s jistotou uzavřít, zda se škola dopouští nepřímé diskriminace syna stěžovatelky ve formě nepřijetí přiměřených opatření. Ze zjištěných okolností není zcela zřejmé, zda ředitelem školy popsané překážky, kvůli nimž škola neposkytuje dietní stravu žákům se speciálními stravovacími potřebami, znamenají, že by příprava stravy pro školu byla nepřiměřeným zatížením, i když se to nejeví jako pravděpodobné. Škola zároveň umožňuje žákům se speciálními stravovacími potřebami donášku vhodného jídla z domu, čímž naplňuje svou povinnost přijmout přiměřené opatření v minimální možné míře. K tomuto závěru jsem dospěla z níže uvedených důvodů.

Stravování ve školském zařízení není poskytováním vzdělání, nýbrž hmotným zabezpečením, tj. jednou ze školských služeb,⁵ na jejichž poskytování mají žáci právo.⁶ Právní předpisy paušálně nezakotvují povinnost školy poskytovat žákům se speciálními stravovacími potřebami dietní stravu.⁷

Antidiskriminační zákon v oblasti poskytování služeb výslovně zapovídá diskriminaci, tj. méně příznivé zacházení, z důvodu zdravotního postižení.⁸ Zdravotním postižením se pro účely antidiskriminačního zákona rozumí tělesné, smyslové, mentální, duševní nebo jiné postižení; přitom musí jít o dlouhodobé zdravotní postižení, které trvá nebo má podle poznatků lékařské vědy trvat alespoň jeden rok. Celiakie je poruchou, která spadá pod pojem zdravotní postižení ve smyslu antidiskriminačního zákona.⁹

V případě zdravotního postižení zákon za diskriminaci považuje také **nepřijetí opatření, která by osobě se zdravotním postižením umožnila využít služeb určených veřejnosti** (například školního stravování).¹⁰ Opatření ale musí být přiměřená, resp. nesmí představovat nepřiměřené zatížení pro poskytovatele služby. Přiměřenost,

4 Informace o škole. *Základní škola M.* [online] © ZŠ M. 2016 [cit. 2017-9-22]; dostupné z: xxx.

5 Ustanovení § 122 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

6 Ustanovení § 21 odst. 1 písm. a) školského zákona.

7 Ustanovení § 2 odst. 4 vyhlášky č. 107/2005 Sb., o školním stravování, ve znění pozdějších předpisů, zní: „*Strávníkům, jejichž zdravotní stav podle potvrzení registrujícího poskytovatele zdravotních služeb v oboru praktické lékařství pro děti a dorost vyžaduje stravovat se s omezeními podle dietního režimu, může provozovatel stravovacích služeb poskytovat školní stravování v dietním režimu [...].*“

8 Ustanovení § 1 odst. 1 písm. j) ve spojení s § 2 odst. 3 antidiskriminačního zákona.

9 Ustanovení § 5 odst. 6 antidiskriminačního zákona.

10 Ustanovení § 3 odst. 2 antidiskriminačního zákona.

resp. nepřiměřenost zatížení je nutné zkoumat individuálně v každém případě.¹¹ Při posuzování je třeba přihlídnout jak k povaze přiměřeného opatření (technická, administrativní povaha opatření), tak k osobě poskytovatele (například k jeho ekonomickým poměrům). O nepřiměřené zatížení se může jednat typicky v případě nutnosti provedení zásadních stavebních úprav nebo výrazného navýšení personálu. Pouhé zvýšení nákladů pro poskytovatele ale automaticky za nepřiměřené zatížení považovat nelze.¹² Je třeba zkoumat, zda by konkrétní výše finančních prostředků vynaložených navíc byla pro danou školu ještě únosná.

Přiměřená opatření mohou nabývat rozličných podob. V případě poskytování dietní stravy může být přiměřeným opatřením jak zajištění přípravy dietní stravy přímo ve školní jídelně, tak například dovoz od dodavatelů, kteří tyto pokrmy připravují (například jiné školní jídelny, nemocnice, poskytovatelé sociálních služeb nebo čistě komerční subjekty).¹³

Poskytování dietní stravy ve školní jídelně žákům se speciálními stravovacími potřebami je opatřením, které je škola povinna přijmout, ledaže by to pro ni bylo nepřiměřeně zatěžující. **Minimální formou přiměřeného opatření je umožnit žákům donášku jídel z domova, jejich ohřev a konzumaci v prostorách školní jídelny.** Donáška je adekvátním řešením pouze tehdy, kdy je pro školu nepřiměřeně zatěžující poskytování dietní stravy přímo školní jídelnou.¹⁴

Uvědomuji si, že poskytování dietní stravy ve školní jídelně pro žáky se speciálními stravovacími potřebami je pro školu určitou komplikací a že v obecné rovině znamená pro školu zatížení. Přesto by se škola měla v rámci svých možností snažit o zajištění co nejvyššího standardu poskytování dietní stravy, který bude z hlediska zdravotního a sociálního pro děti nejvhodnější. Kromě toho by rodiče dětí se speciálními stravovacími potřebami neměli být nuceni doma dennodenně připravovat stravu, kterou si jejich potomek bude moci druhý den donést do školy nebo kterou si bude moci sníst až doma po návratu ze školy.

---

11 Ustanovení § 3 odst. 4 antidiskriminačního zákona: „Při rozhodování o tom, zda konkrétní opatření představuje nepřiměřené zatížení, je třeba vzít v úvahu:

- a) míru užítku, kterou má osoba se zdravotním postižením z realizace opatření,
- b) finanční únosnost opatření pro fyzickou nebo právnickou osobu, která je má realizovat,
- c) dostupnost finanční a jiné pomoci k realizaci opatření a
- d) způsobilost náhradních opatření uspokojit potřeby osoby se zdravotním postižením.“

12 Pokud zákon hovoří o nutnosti zkoumat finanční únosnost provedení přiměřeného opatření pro osobu, která ho má poskytnout, je zřejmé, že předpokládá, že přiměřené opatření zpravidla nějaké finanční zatížení pro poskytovatele služby znamenat bude [ustanovení § 3 odst. 4 písm. b) antidiskriminačního zákona, viz poznámka pod čarou výše].

13 Blíže k přiměřeným opatřením pro osoby se zdravotním postižením viz též KVASNICOVÁ, J., ŠAMÁNEK, J. a kol. *Antidiskriminační zákon: Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-879-6, strana 177-182.

14 Ve zprávě o nezjištění diskriminace sp. zn. 4419/2014/VOP/IJ jsem již dříve konstatovala, že „*umožnění přinést si z domu připravenou stravu a v době oběda si ji nechat ve školní jídelně ohřát a následně zkonsumovat, je naplněním povinnosti školy zajistit rovné zacházení v oblasti stravování v nejnižší možné míře. Nejedná se o možnost, ke které se může mateřská škola rozhodnout, ale o její základní povinnost ve vztahu k dětem trpícím zdravotním postižením*“.

Zpráva o nezjištění diskriminace ze dne 23. června 2015, sp. zn. 4419/2014/VOP/IJ, dostupné z: <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/2982>.

Tím, že ZŠ M. umožňuje synovi stěžovatelky donášku stravy z domu, naplňuje alespoň v minimální míře povinnost rovného zacházení. Na otázku, zda je přijetí přiměřeného opatření v této formě dostačující, nebo není, a zda je tedy škola povinna zajistit dietní stravu přímo ve školní jídelně, nemohu s jistotou odpovědět bez bližší znalosti konkrétních okolností týkajících se zejména prostor, vybavení školní jídelny a personálních kapacit.

Ředitel školy argumentuje nedostatečnou kapacitou školní jídelny pro přípravu dietních jídel. V případech, kdy škola nemá možnost z kapacitních důvodů mít oddělené prostory pro skladování a přípravu bezlepkových pokrmů, je namíste zjišťovat, zda zdravotní stav žáků skutečně vyžaduje splňovat nejpřísnější hygienická opatření k zamezení kontaminace stravy byť i stopovým množstvím lepku, nebo zda by žákům postačila úprava běžně poskytované stravy tak, aby neobsahovala součást pokrmu obsahující lepek.¹⁵ Pokud by žákům vyhovovala posledně popsaná varianta (nebo alespoň některým z nich), nebylo by nutné, aby škola měla stavebně oddělené prostory pro přípravu jídel pro tyto žáky, a přesto by mohla upravené pokrmy pro ně připravovat, aniž by to pro ni bylo příliš zatěžující.

Nadto v prezentaci školy na webových stránkách [xxx](#) škola uvádí, že kapacita školy je 465 žáků a kapacita školní jídelny je 600 jídel. Vzhledem k tomu, že maximální počet vydaných jídel výrazně převyšuje maximální povolený počet žáků školy, je otázkou, proč není možné v jídelně připravit 3 dietní jídla nebo je alespoň vyhovujícím způsobem upravit.¹⁶

Je rovněž nanejvýš nejasné, proč při rekonstrukci školy, při které se rekonstruovala i jídelna, nebyly prostory jídelny upraveny tak, aby umožňovaly přípravu dietní stravy nebo alespoň její úpravu, aby neobsahovala lepek. K objasnění tohoto postupu by bylo potřeba blíže zjistit důvody, které k tomu vedly.

Stejně tak nemohu v této situaci uzavřít, zda ředitel ZŠ M. vynaložil dostatečné úsilí k nalezení externího dodavatele dietní stravy, ač si uvědomuji, že nalezení vhodného dodavatele, který by splňoval právními předpisy požadované podmínky pro školní stravu a zároveň byl místně a cenově dostupný, nemusí být snadné.

Na druhé straně je zřejmé, že se ZŠ M. možností poskytovat žákům dietní stravu zabývala. Ředitel školy dle svého vyjádření možnosti dovozu dietní stravy z okolních škol nebo od jiných dodavatelů zjišťoval, ale nenalezl vyhovující řešení.

Je také zřejmé, že nevyhovující prostory školní jídelny, které dle tvrzení ředitele nemají dostatečnou kapacitu vzhledem k množství žáků školy a jejich potřebám a neumožňují zcela oddělit přípravu dietních jídel, mohou v tomto směru působit jako překážka, byť tato překážka nemusí být nepřekonatelná, pokud zdravotní stav žáků nevyžaduje nejpřísnější opatření k zamezení kontaminace stravy lepkem, jak uvádím výše.

Na základě ředitelem ZŠ M. uvedených skutečností nelze dojít k jednoznačnému závěru, zda by poskytování dietní stravy přímo ve školní jídelně bylo nepřiměřeným zatížením,

---

15 Žáci s celiakií tak mohou konzumovat např. maso s bramborami či rýží bez omáčky, je-li omáčka zahuštěna moukou.

16 Dle vyjádření ředitele školy jsou v současné době na škole 3 žáci se speciálními stravovacími potřebami.

kteří obecně ospravedlňuje nepřijetí přiměřených opatření ve prospěch osob se zdravotním postižením, ač zde určité pochybnosti vznikají.

D. Informace o dalším postupu

Zda je neposkytování dietní stravy přímo ve školní jídelně diskriminační, může s určitostí rozhodnout soud v řízení o antidiskriminační žalobě.¹⁷ V soudním řízení by se syn stěžovatelky jakožto osoba dotčená diskriminačním jednáním mohl domáhat upuštění od diskriminace – tedy aby mu ZŠ M. dietní stravu poskytovala. Dále by se mohl domáhat omluvy a náhrady nemajetkové újmy v penězích.

Zprávu zasílám stěžovateli a řediteli Základní školy M. Pokud se k ní bude chtít některá ze stran vyjádřit, nechť tak učiní do 30 dnů od jejího obdržení. Možnost podat antidiskriminační žalobu je plně v rukou syna stěžovatelky, resp. jeho zákonných zástupců.

Brno 8. listopadu 2017

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)

---

¹⁷ Ustanovení § 10 antidiskriminačního zákona.